

Ondřej Bláha – Robert Dittmann – Karel Komárek – Daniel Polakovič – Lenka Uličná:

Kenaanské glosy ve středověkých hebrejských rukopisech s vazbou na České země

Praha: Academia 2015, 936 s.

ISBN 978-80-200-2488-6.

Předkládaná monografie představuje dosud téměř nevyužitý zdroj v poznání rané české lexiky, který nachází ve slovanských glosách v hebrejských rukopisech z 11.–14. st., jejichž českou provenienci přesvědčivě identifikuje. Autoři zde navazují zejména na studie Romana Jakobsona, zpřístupňují dosud převážně nepublikované rukopisné poznámky z jeho pozůstalosti, které podrobují kritické analýze a konfrontují s reálnými rukopisy. Jejich pečlivá dokumentace a detailní rozbor je integrální součástí předkládaného díla. I kdyby se monografie omezovala pouze na kritické zhodnocení Jakobsonova vkladu, u osobnosti jeho vědeckého formátu a světové proslulosti by šlo o mimořádně zásluhný počín. Autoři však jdou mnohem dále. Nesoustředí se pouze na přínos Jakobsonův, ale analyzují názory a interpretace i všech jiných autorů, kteří se danou problematikou zabývají. Především však shrnují veškerý dostupný materiál, převážně dodnes nevydaný, prověřují dosud předložená čtení na originálech rukopisů, aby vyloučili chyby, které znemožňují pravdivou interpretaci, a nakonec předkládají vlastní interpretace, které se opírají jak o pravopisný úzus středověkých hebrejských rukopisů, tak o historickou fonetiku, morfologii i lexikologii češtiny v kontextu slovanských jazyků. Výsledkem je unikátní dílo, které významně posouvá českou lexikologii vpřed. Příkladem budiž lexémy, které ve staročeském korpusu opírajícím se o latinské písmo nejsou známy: *monisto*, *oděza*, *ogněnc*, *okostiti*, *štolcě*, *zvichriti*. Dalším přínosem je chronologický posun nejstarších dokladů jednotlivých slov. Např. výrazy *ožeh* „pohrabáč“, *pata*, *plst* zapsané latinkou se poprvé objevují ve druhé polovině 14. st., *pazucha* kolem roku 1500, ale v hebrejské ortografii zhruba o století dříve.

Nedostatků lze této kolektivní monografii vytknout jen minimum. Drobnou slabinou je evidence rozšíření analyzovaných lexémů ve slovanském prostoru. V lexikologické studii zaměřené na bohemiku není samozřejmě nutné shromažďovat u každého hesla všechny slovanské paralely, pokud si to autoři sami nevytkli za cíl. Jestliže však u většiny hesel uvádějí polabský materiál, měl by zřejmě být zastoupen všude, kde je znám. Chybí např. u hesla

pata (s. 475), polab. *pǫta* (SEJDP 619);**plecě** (s. 585), polab. *plicě* (SEJDP 534-535);**rataj** (s. 550), polab. *rǫtoj* (SEJDP 631).

Jinde se autoři poněkud svazují příliš kategorickými formulacemi ohledně rozšíření konkrétních slovanských lexémů v čase a prostoru, např.

dehet (s. 625) – za důkaz stáří východoslovanských dokladů lze brát staroruské osobní jméno *Degotъ* z r. 1495 (ESSJ 4, 204);**nevod** (s. 594) – na jihoslovanské půdě nejen v bulharštině, ale též v srbochorvatském arch. *nevod* „sít“ (ESSJ 25, 81).

Jsou to však připomínky zcela marginální a nikterak nesnižují mimořádnou hodnotu díla.

Lze jen konstatovat, že monografie o kenaanských glosách výrazným způsobem obohacuje českou diachronní lexikologii. Je zřejmé, že z ní budou těžit nejen bohemistika, ale též slavistika, germanistika, hebraistika, ale rovněž historie.

LITERATURA

- *ESSJ 4 & 25 = Ětimologičeskij slovař slavjanskix jazykov*, vypusk 4 - 25, red. Oleg N. Trubačev. Moskva: Nauka, 1977 - 1999.
- SEJDP = Słownik etymologiczny języka Drzewian połabskich*, eds. Tadeusz Lehr-Spławiński (1962) - Kazimier Polański. Wrocław-Warszawa-Kraków: Ossolineum 1962-1976. Warszawa: Energeia, 1993.

Václav Blažek

Department of Linguistics and Baltic Studies

Masaryk University, Faculty of Arts

Arna Nováka 1, 602 00 Brno

Czech Republic

blazek@phil.muni.cz